

Biblioteksupphandlingar i Nacka Kommun

Några beskrivningar om vad som händer och hur oppositionen arbetar

Innehållsförteckning

1. Historik om biblioteksupphandlingen,
av Mattias Qvarsell, s, 2e vice ordförande i kulturnämnden
2. Boklånen i Nacka har rasat,
SvD 8 januari 2011 av Kalle Güettler, Författarförbundets biblioteksråd
3. Biblans hjältar,
från bloggen biblanshjaltar.blogspot.com
4. Motstånd mot motståndet,
av Lisa Rasmussen, ordförande v Nacka
5. SFF:s skrivelse till Nacka kommun,
av Sveriges författarförbund
6. Reservation mot Nacka kommuns nya biblioteksstrategi,
Oppositionens reservation mot biblioteksstrategin

Till kommunpolitiker i S, MP och V, särskilt kulturnämndsledamöter

Nacka den 19 maj 2011

Från Nacka kommun kommer många kända idéer på att kommersialisera kommunal verksamhet. Här har borgerligheten styrt ostört sedan kommunsammanslagningen 1971. Vi som finns i oppositionen i Nacka har på alla vis framfört synpunkter och kritik, och många gånger har det blivit som vi befarat. Vi har också förstått att bilden av Nacka kanske inte alltid är rättvisande. Moderaternas kundvalssystem har hyllats även utomlands som i Wall Street Journal och bilden är ofta att här är alla nöjda med hur det är. Men oppositionen är inte så liten, det har också funnits tillfällen då beslut tagits med knapp majoritet, som 1996 när man beslutade att sälja ut Nackahems bestånd av hyreslägenheter. Röstsiffrorna i kommunfullmäktige var då 31-30. Kritik framförs också av kommuninvånare och nu när kulturnämnden i december 2010 tog beslut på att man skulle jobba för att upphandla all biblioteksverksamhet i kommunen så har en stor opinion bildats mot detta.

Vi har nu också förstått att moderaterna för en landsomfattande kampanj där de vill att man ska ta initiativ till upphandling och kommersialisering av biblioteken i landets alla kommuner. Eftersom Nacka är förebilden så känner vi ett ansvar för att informera er, våra partikollegor i landets alla kommuner, om hur det verkligen är och hur det går. Vår målsättning med opinionsarbetet är att moderaterna och de partier som stöttar dem ska betala ett väldigt högt politiskt pris för att genomföra upphandlingarna, om vi inte kan få stopp på dem. Om de orkar genomföra upphandlingen trots att vi samlat alla krafter emot, så ska det åtminstone få andra partier som stöder moderaterna i detta i era kommuner att tänka till flera gånger innan de ger sitt stöd.

Vad vi här har samlat är diverse rapporter, artiklar mm, som vi i paraplyorganisationen Biblans hjältar, <http://biblanshjalta.blogspot.com/>, använder oss av. Biblans hjältar samlar organisationer och privatpersoner som ställer upp på den skrivelse som Sveriges Författarförbund överlämnade till politikerna i Nackas kulturnämnden 17 februari. Den här rapporten är inte heltäckande, för det har vi inte resurser till. Vi jobbar ju enbart med ideella krafter. Men det ger en tillräcklig bakgrund och bild av att vad moderater i era kommuner eventuellt påstår om hur det går i Nacka inte alltid är sant och att det alltid finns anledning att ta reda på mer. Och det första ni bör göra när ni vill veta mer är att vända er till någon av era partikollegor som är representanter i kulturnämnden i Nacka. Dessa är:

Qvarsell, Mattias (S)
Telefon mobil: 070-790 54 63
E-post: mattias.qvarsell@nacka.se

Örback, Lars (V)
Telefon mobil: 070-853 71 11
E-post: lars.orback@nacka.se

Marnell, Åsa (MP)
Telefon mobil: 0761-280 220
E-post: asa.marnell@nacka.se

Herlitz, Hjördis (MP)
Telefon mobil: 070-6733663
E-post: hjordis.herlitz@nacka.se

Vi hoppas att ni får nytta av den här rapporten och att vi genom den kan bidra till att stoppa biblioteksupphandlingar i andra kommuner.

Mattias Qvarsell
S, 2e vice ordförande
i kulturnämnden

Hjördis Herlitz
MP, ersättare
i kulturnämnden

Lars Örback
V, ersättare
i kulturnämnden

1. Historik om biblioteksupphandlingen

2004 beslutade kulturnämnden att biblioteken ska profilera sig. Det betyder att alla bibliotek ska erbjuda ett basutbud, men ska också arbeta fram en egen profil som bygger på vad personal, boende i området m.fl. framhåller som viktigt för respektive bibliotek. Varje bibliotek blev nu profilerat inom ordinarie budget. Inga särskilda pengar lades på att biblioteken skulle utveckla profilerna.

Några år senare initieras kulturlyftet under förespeglning av att något måste göras åt kommunens spretande bidragssystem. Då, när projektet startades, fanns inget tal om upphandling, konkurrensutsättning, konkurrens, kvantitativa parametrar mm. Då handlade det om att göra en översyn av hur kommunen ger stöd till föreningar och att man kan söka olika stöd från olika nämnder och att det inte fanns samordning i avslag här och bifall där. Men när uppdraget kom tillbaka så innehöll det en massa annat som vi absolut inte hade beställt, nämligen det som kom att kallas kulturlyftet. Vi förstod nu att detta handlar om att inom kulturverksamheten genomföra det man redan gjort inom alla annan kommunal verksamhet.

Kulturlyftet lovade *mer kultur för samma pengar*. Lösningen hette prestationsbaserade ersättningsystem. Detta var en tydlig propagandaprodukt. Det var inte resultatet av djuplodande efterforskningar. Men med hänvisning till detta dokument kunde man nu säga åt verksamhet efter verksamhet att ni ska få ersättning efter prestation. Så hittade man på vad en prestation var. Antal utlånade böcker för bibliotek. Antal betalande deltagare för en teaterförening. Vips hade man med en matematisk formel tillintetgjort politikens roll och uppgift att fundera över hur vi fördelar resurser för att åstadkomma ett samhälle för alla. Nu var det istället upp till varje aktör att prestera för att få fram pengar till sin verksamhet.

Musikskolan fick veta att man nu får pengar baserat på antal elever, och penningpåsen öppnades för alla som vill konkurrera om musikskolebarnen. Kommunens kulturverksamhet fick inga pengar alls, istället fick alla skolorna kulturpengar per elevantal att köpa kultur för.

Slutligen var man framme vid biblioteken. Ett utlån är värd ett visst antal kronor, ett besök är värt ett annat antal kronor, en öppetimme får man en slant för. Nu var ett system sjösatt som skulle ta noll hänsyn till vilka behov som finns, istället fördelas pengar efter strikt kvantitativa parametrar. Det betyder att de som har en ordentlig verksamhet gör underskott och de som håller sig till besök, öppettider och utlån gör stora överskott. Så fördelas pengarna om från Fisksätra till Dieselverkstaden som nyligen bildat personalkooperativ och på prov tagit över verksamheten från kommunen. Kostnaderna för det nya systemet (med en privat aktör) fördelades på de kvarvarande biblioteken. Biblioteket i Älta gick från ett överskott till ett underskott.

Nästa steg blev att införa ett tak för hur mycket av sin prestation som man får ersättning för. Detta satte käppar i hjulet för Forumbiblioteket som byggt om för att motsvara de regler som gällde nyss. Återigen fördelas pengar om från Forum, som fick göra sig av med halva sin personalstyrka trots att de presterade bättre, till Dieselverkstaden som nu ombildat sitt kooperativ till ett aktiebolag.

Älta-biblioteket bad nu kulturnämnden om att få knoppas av de med. Kulturnämnden sa: Vänta vi måste ha en strategi innan vi svarar på detta.

Nu är vi framme vid kulturnämndens beslut i december 2010 där man utanförvarning, med 5 dagars varsel presenterar idén om att alla bibliotek ska upphandlas under 2011.

Mattias Qvarsell

MATTIAS QVARSELL ÄR SOCIALDEMOKRAT OCH 2:E VICE ORDFÖRANDE I KULTURNÄMNDEN I NACKA

2. Boklånen i Nacka har rasat

SVD DEBATT

Om Nackamoderaten Tobias Nässén läste statistiken mer noggrant skulle han se att boklånen på ett par år har minskat med en femtedel. Att i detta läge rusa åstad och upphandla hela driften är inte att ta sitt samhällsansvar, skriver Kalle Güettler.

En bred och tvärpolitisk opinion kritiserar Nackas beslut att låta upphandla driften av sina sex folkbibliotek. I ett försök att vitmåla denna politik framhåller ordföranden i Nackas kulturnämnd, Tobias Nässén, att "nackaborna är bland landets flitigaste biblioteksbesökare" och att "Nacka kommun är den kommun i Stockholms län som satsar mest pengar på kultur".

På Svensk biblioteksförningens hemsida finns statlig statistik om biblioteksanvändningen i alla Sveriges kommuner. I dokumentet "Folkbiblioteken i Nacka 2009 – lokala förutsättningar för kunskapssamhället" verifieras Tobias Nässéns påståenden – men han tiger om resten av siffrorna och tabellerna. Jag har synat och räknat på dem.

År 2007 övertogs driften av Dieselverskstadens bibliotek av personalen. Nackas bibliotek tvingades profilera sig och konkurrera i stället för att samarbeta. Fram till 2009 rasade antalet lån per invånare i Nacka med en femtedel. I resten av Sverige ökade de lite. I Nacka lånas det nu 25 procent mindre än i en genomsnittlig Stockholmskommun. Nackas barnboksbestånd är mindre än hälften av medelkommunens. När Nackabarn lånar tre böcker så lånar andra förortsbarn i Stockholm fyra. När barn i Nacka lånar två böcker så lånar barn i övriga svenska kommuner tre. En invånare i en vanlig svensk kommun har tillgång till dubbelt så många biblioteksböcker och tidskriftsprenumerationer som en Nackabo. Nackas AV-bestånd (ljud-, bild och datamedier) per invånare är bara hälften av det normala i Sverige.

Från 2007 till 2009 försvann var fjärde anställd i Nackas bibliotek. I en genomsnittlig Stockholmsförort låg personaltätheten i stort sett stilla. På fyra biblioteksanställda där finns det nu tre i Nacka. I riket som helhet går det tre biblioteksanställda på två i Nacka. Nackas bibliotekspersonal är mycket hårt pressad.

Om den moderata majoriteten i Nacka vill sina folkbibliotek väl bör den noga analysera den negativa statistiken i lyhörd dialog med sin bibliotekspersonal. Att rusa åstad och upphandla hela driften är inte att ta sitt samhällsansvar.

Kalle Güettler

KALLE GÜETTLER ÄR FÖRFATTARE, BIBLIOTEKSPEDAGOG OCH LEDAMOT I SVERIGES FÖRFATTARFÖRBUNDS BIBLIOTEKSRÅD.

Länk: http://www.svd.se/kultur/kulturdebatt/boklanen-i-nacka-har-rasat_5851303.svd#after-ad
8 januari 2011 kl 01:00

3. Biblans Hjältar

"Biblans Hjältar är ett nätverk av individer och grupper som motsätter sig privatisering av biblioteken i Nacka och i andra kommuner. Vi arbetar för att skapa debatt och medvetandegöra allmänhet och politiker om problematiken i att låta bibliotek drivas i privat regi, något som inte är förenligt med UNESCO:s Folkbiblioteksmanifest. Vill du bidra med material till bloggen eller engagera dig skriv till bibliotekskommando@gmail.com ."

På bloggen som Biblans Hjältar, <http://biblanshjaltar.blogspot.com/>, samlas länkar och artiklar som är av värde för motståndet mot upphandlingen.

Några godbitar som finns är

- Länk till film som togs på en debatt i biblioteket i Nacka Forum den 12 mars 2011. Debatten ordnades av Bibliotekets Vänner i Nacka Forum.
<http://biblanshjaltar.blogspot.com/2011/03/debatt-nacka-forum-12-mars.html>
- Länk till Kajsa Ekis Ekmans krönika om en annons på Blocket där hon upphandlar skötseln av moderaten Tobias Nässéns bokhylla.
<http://biblanshjaltar.blogspot.com/2011/03/tobias-nassens-bocker-pa-blocket.html>

4. Motstånd mot motståndet

Vi kan notera att det är obekvämt med opinionsbildning mot upphandlingen. Ett exempel är hur Bibliotekets Vänner i Nacka Forum blev bemötta när de skulle ordna debatt den 12 mars om upphandlingen. Föreningens verksamhet har varit uppskattat av kommunen, bland annat har de ordnat författarträffar i biblioteket i Nacka Forum och kommunen har annonserat deras verksamhet på kommunens hemsida. Dock visade det sig vara besvärligt när de ville ha en debatt om upphandlingen. Kommunen tog bort informationen om debatten från hemsidan. Biblioteket ville för första gången ta betalt av föreningen för att de behövde hyra in en ljudanläggning, 3000 kr.

I nämnden fick ledamöterna läsa handlingarna på sittande möte för att ta beslut om upphandlingen, något som inte bara oppositionen motsatte sig utan också Fp.

Läs mer här:

<http://nvp.se/Nacka/Nacka/Oppositionen-For-lite-tid-att-satta-sig-in-i-fragan/>

Även då när Diesilverkstan privatiserades 2006 fanns det kritik mot hur man gick till väga. Det kan man läsa om i dessa nummer av Biblioteksbladet som ges ut av Svensk Biblioteksforening;

- Nr 10 2005, sid 3: Diesilverkstaden kan bli privatägt
<http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2005/BBL%20nr%2010%202005.pdf>
- Nr 3 2006, sid 3-5: Diesilverkstaden –kooperativt bibliotek på försök
http://www.biblioteksforeningen.org/bbl/bbl2006/Biblioteksbladet_nr3_2006.pdf

Lisa Rasmussen

LISA RASMUSSEN ÄR ORDFÖRANDE I VÄNSTERPARTIET I NACKA

5. Sveriges Författarförbund, SFF, skriver till kommunen

SFF samlade namn och ordnade en manifestation den 17 februari 2011 mot upphandlingsplanerna. De överlämnade också en skrivelse till kulturnämndens ordförande Hans Peters, C. De har också därefter tillskrivit samtliga övriga kommuner med ungefär samma innehåll, ni finner det här: <http://www.forfattarforbundet.se/sff/main.nsf/0/A83616F5A003B78BC125788D0031F1B4>

Skrivelsen till Nacka Kommun den 17 februari lyder så här:

Riv upp beslutet!

Sveriges Författarförbund har genom skrivelse till kommunen och genom många medlemmars direkta agerande starkt protesterat mot Nackas förslag att driva alla sina folkbibliotek genom entreprenad. Beslutet har också mött kraftiga protester i en livlig debatt i media. Kritikerna finns i alla politiska läger.

I sitt policydokument från 2006 understryker Författarförbundet bibliotekens stora betydelse för den sociala och kulturella välfärden. ”De utgör en stark motvikt till den kommersiella dominansen inom media och skapar goda förebilder för unga människor; de fungerar som en öppen mötesplats, t.ex. för människor från olika kulturer och utgör en tillväxtfaktor både för det lokala samhället och nationellt. De skapar kort sagt tillit till samhället.”

Den ideologiska grunden för den svenska bibliotekslagen är Unescos folkbiblioteksmanifest. Av detta följer att folkbibliotekens samlingar och tjänster inte får vara föremål för någon form av ideologisk, politisk eller religiös censur. De ska heller inte utsättas för kommersiella påtryckningar.

Folkbiblioteken i Sverige är av hävd ett av de offentliga åtaganden som utgör grunden för en praktisk fungerande demokrati. Denna grundval innebär att biblioteken verkar i ett sammanhang av yttrandefrihet, fri kunskapsförmedling och åsiktsbildning.

Den självklara konsekvensen av denna folkbibliotekens roll och värdegrund är att verksamheten bedrivs i kommunal och offentlig regi. Därigenom säkras medborgarnas inflytande över styrningen av biblioteken. Och därigenom kan biblioteken samverka i de starka nätverk som Sveriges offentliga bibliotek utgör och som ger användarna direkt tillgång till landets samtliga biblioteksresurser.

Bibliotekens bestånd av böcker och annat material ska ha relevans över tid och ämnesområden och rikta sig till alla befolkningsgrupper. Detta är inte förenligt med vinstmaximering.

Att avvika från denna hållning och låta, som i Nacka, biblioteken bli en del av en kommersiellt bedriven verksamhet får starkt negativa konsekvenser:

- kommunens möjlighet att styra och kontrollera verksamheten reduceras;
- betoningen av konkurrens vid upphandlingen och i de sex bibliotekens inriktning motverkar själva tanken med en offentligt bedriven biblioteksverksamhet;
- samverkan biblioteken emellan, både lokalt och nationellt, riskerar försvagas och helt försvinna;
- långsiktigheten och kontinuiteten i verksamheten undermineras genom tidsbegränsade avtal;
- offentlighetsprincipen och meddelarrätten är inte längre självklara;
- kravet på korrekt och fortlöpande statistik kan åsidosättas;
- det öppna medborgarrummet, utan krav på sina besökare, riskerar förvandlas till ännu ett kommersiellt centrum;
- ett kommersiellt tänkande medför en uttalad satsning på den litteratur som dominerar försäljningslistorna och bokhandelns utbud;
- den kvalitativa bredden i litteraturutbudet, som är ett av folkbibliotekens främsta kännetecken, riskerar att starkt försämrats;
- bibliotekens professionella kompetens kan komma att urholkas.

Sammantaget framstår beslutet som ett allvarligt tecken på en missriktad uppfattning och en grovt förenklad värdering av kärnan i den allmänna biblioteksverksamheten. Det leder till att bibliotekens roll som motvikt till det kommersiella utbudet och till marknadens kortsiktiga agerande sätts på spel.

Mot bakgrund av ovanstående kräver Sveriges Författarförbund av Nacka kommun: Upphäv beslutet att upphandla driften av kommunens folkbibliotek!

Stockholm den 17 februari 2011
För Sveriges Författarförbund (SFF)

Mats Söderlund
ordförande

Jan Ristarp
ordförande i SFF:s biblioteksråd

6. Reservation mot biblioteksstrategin

S, V och MP har i Nacka den 20 juni 2011 reserverat sig emot kommunfullmäktiges beslut att anta den nya biblioteksstrategin som fastslår att det är fritt fram för kulturnämnden att privatisera kommunens bibliotek. Mattias Qvarsell och Gunnel Nyman Gräff för Socialdemokraterna, Sidney Holm för Miljöpartiet och Rolf Wasteson för Vänsterpartiet skriver:

”Biblioteket skall vara öppet för alla. Lånen skall vara gratis. Staten skall garantera att det i varje stad finns ett välutrustat bibliotek, men biblioteken skall inte styras av vare sig politiken, marknaden eller religiösa samfund. I stället skall där finnas sakkunniga som representerar olika smakinriktningar och kunskapsområden.”

Så står det i häftet ”Bibliotek – en ljushärd”, skrivet av Valfrid Palmgren, första högerkvinna att bli invald i Stockholms stadsfullmäktige för det konservativa Allmänna valmansförbundet. Och så blev det också i ca 100 år.

Det ärende, gällande Nacka kommuns biblioteksstrategi, som nu kommit tillbaka efter en återremiss till kommunstyrelsen riskerar att förstöra denna grundläggande idé om bibliotekens opartiskhet. Återremissen resulterade inte i några förändringar. Kvar står alltså det faktum att Nacka kommun fattar beslut om en biblioteksstrategi som välkomnar marknaden. Till detta ska läggas att kommunen inte avser att delta i konkurrensen på 4 av 6 bibliotek.

Vi är kritiska mot att vinstintressen blir den drivande kraften för våra folkbibliotek. Strategin utgår från att Ältabon som finner Fisksättras biblioteksprofil attraktiv ska förväntas åka dit istället för till sitt närbelägna bibliotek. Detta som resultat av att biblioteken försöker profilera sig för att ta kunder från andra bibliotek.

Det är ingen rim och reson när kommunen ska upphandla driften av våra bibliotek. Varför röstar de emot att biblioteken ska samverka med samtliga sina resurser för nackabornas bästa? Varför ska inte nackaborna få se var deras skattepengar går? Varför ska inte alla bibliotekens tjänster vara avgiftsfria? Och varför i all sin dar agerar man på tvärs mot UNESCO:s biblioteksmanifest som man i ord omfamnar?

Biblioteken är en viktig del av vårt gemensamma kulturarv. Det kan inte ha undgått någon att moderaternas fundamentalistiska hållning i frågan upprört många av nackas biblioteksbesökare, som utan att tveka fyllt namnlista efter namnlista i protest mot beslutet. Sveriges författare har via Sveriges Författarförbund lämnat över en skrivelse och kräver att kommunen ändrar sitt beslut. Hela kultursverige har engagerat sig i denna fråga och det har skrivits spaltmeter om ämnet i landets stora dagstidningar. När de nu styrande i kulturnämnden utarbetar en strategi för biblioteksverksamheten så väljer majoritetspartierna att obönhörligen bortse från dessa protester. Som om de inte fanns.

De tar ingen notis utan tycker att allt är i sin ordning. Att marknaden är bäst lämpad att ta hand om praktiskt taget allt. Tack och lov håller inte nackaborna med. Och det visade man tydligt via bland annat högläsningssmanifestationen utanför ett kommunfullmäktigemöte på senvåren.

Om kommunen menar allvar med att ge personalen inflytande och tillfälle att med sin egen kreativitet och sitt entreprenörskap utveckla biblioteken så bör kommunen också ta tillvara på detta genom en ansvarsfull personalpolitik. Men istället hänvisar majoriteten den engagerade personalen till att starta eget och lägga bud på verksamheten.

Vi accepterar inte att Kulturnämnden har mandat att ta ett så viktigt beslut som att upphandla driften av biblioteken (d.v.s. i praktiken att privatisera dem). Därför motsätter vi oss också att kommunfullmäktige föreslås notera att Kulturnämnden har det mandatet.